

Adriana IEREMCIUC
(Universitatea de Vest
din Timișoara) | **Între *Chéri* și *Curtezana*.
Reflecții asupra actului traductiv**

Abstract: (Between *Chéri* and *Curtezana*. Reflections on the Act of Translation) Of the fifty-six texts written by Sidonie-Gabrielle Colette, only six have been translated into Romanian: *The Vagabond*, *Duo*, *Chéri*, *The End of Chéri*, *Sido* and *The Tendrils of the Vine*. Despite this, the novel *Chéri* was translated twice. The first translation, from 1973, made by Mona Rădulescu and Corneliu Rădulescu, includes the translation of both texts, the novel *Chéri* and its sequel, *The End of Chéri*. The second translation, made by Nicoleta Neagoe, opts only for the novel *Chéri*. Furthermore, this edition appears after the 2009 screen adaptation of the novel, being, in fact, a revival of the text that was the basis of the film. Right from the beginning, a relevant detail is noted. The translators opted for different versions of the title. The 1973 version, *Chéri*, keeps the name of the original text, while the 2009 version, *Curtezana*, chooses a denomination that characterizes the female character. Starting from the two variants, having the original French text at our disposal, we will consider some of the main differences that appear from one edition to another, we will exemplify them and we will see how the translated text acquires divergent nuances, departing more or less from the original novel.

Keywords: *translation, Chéri, Curtezana, Colette, translation procedures.*

Rezumat: Dintre cele cincizeci și șase de texte scrise de Sidonie-Gabrielle Colette, doar șase au fost traduse în limba română: *Hoinara*, *Duo*, *Chéri*, *Sfârșitul lui Chéri*, *Sido* și *Cârceii de vișă*. În ciuda acestui fapt, romanul *Chéri* a fost tradus în două ediții. Prima, cea din 1973, realizată de Mona Rădulescu și Corneliu Rădulescu, cuprinde traducerea ambelor texte, atât a romanului *Chéri*, cât și a continuării acestuia, *Sfârșitul lui Chéri*. Cea de-a doua traducere, a Nicoletei Neagoe, optează doar pentru romanul *Chéri*. În plus, această ediție apare după ecranizarea din 2009 a romanului, fiind, de fapt, o readucere în atenție a textului care a stat la baza filmului. Încă de la început, se poate remarca un detaliu relevant. Traducătorii au optat pentru variante diferite ale titlului. Versiunea din 1973, *Chéri*, nu se îndepărtează de titlul textului-sursă, pe când cea din 2009, *Curtezana*, alege o denotație ce caracterizează personajul feminin. Pornind de la cele două variante, având la dispoziție textul de bază din limba franceză, vom avea în vedere câteva dintre principalele diferențe care apar de la o ediție la alta, le vom exemplifica și vom urmări cum textul tradus dobândește nuanțe divergente, îndepărtându-se mai mult sau mai puțin de romanul original.

Cuvinte-cheie: *traducere, Chéri, Curtezana, Colette, procedee traductive.*

Sidonie-Gabrielle Colette (1873-1954) este o scriitoare modernistă din spațiul francez, apreciată și criticată deopotrivă, atât în perioada vieții sale, cât și în zilele noastre. Romanele sale au stârnit polemici, receptorii textelor coletteiene situându-se în două tabere: cei care rămâneau la stratul superficial, considerând-o un autor simplist, și cei care depășeau aparența, reușind să-i devoaleze stilul aparte, caracteristic marilor autori. Colette face parte din categoria celor pentru care actul scrisului reprezintă un mijloc de a-și câștiga existența, iar grație destoiniciei acesteia au rezultat cincizeci și șase de romane, unele bucurându-se de un succes exuberant.

Dintre romanele pe care le-a scris se remarcă *Chéri* (1920), textul care a produs reacții felurite în a doua decadă a secolului al XX-lea. Sunt voci care catalogau romanul ca fiind scandalos, însă existau persoane care-l considerau remarcabil, un text de o adevărată valoare artistică, așa cum afirmă André Gide: „Am parcurs *Chéri* cu un entuziasm desăvârșit. Ce subiect admirabil ați abordat! [...] De la un capăt la altul al cărții, nicio slăbiciune, nicio redundanță sau vreun spațiu comun.”¹ (vezi Francis, Gontier 1997, 285), [trad. n.]. Identificăm aici o schimbare în ceea ce privește subiectul pe care îl abordează Colette, comparativ cu textele sale de până atunci, așa cum afirmă însăși autoarea: „E un roman pe care nu l-am scris niciodată, – pe celelalte le-am scris o dată sau de două ori, [...] *Hoinara* și celelalte *Obstacole* erau reminiscențe ale *Claudinelor*.”² (vezi De Beaumarchais, Couty, Rey 1987, 520), [trad. n.]. Ea rămâne, astfel, în aceeași sferă tematică, scriind despre iubire, însă evidențiază un tip de iubire care se apropie de incest. Prin acest roman, Colette își câștigă notorietatea, fiind menționată, în principal, ca autoarea romanului *Chéri* în majoritatea lucrărilor critice.

Chéri și continuarea acestuia, *Sfârșitul lui Chéri*, sunt romanele care au trezit cel mai mare interes în rândul traducătorilor. Astfel, acestea au fost traduse în mai multe limbi, dintre care amintim: limba engleză (*Chéri. The End of Chéri*), limba germană (*Chéri. Chéris Ende*), limba maghiară (*Chéri - Egy kurtizán szerelme*), limba italiană (*Chéri. La fine di Chéri*), limba spaniolă (*Chéri. El fin de Chéri*), limba portugheză (*Chéri. O Fim de Chéri*), limba română (cu două ediții, prima, *Chéri. Sfârșitul lui Chéri*, apărută în anul 1973, realizată de Mona Rădulescu și Corneliu Rădulescu, și a doua, în 2009, *Curtezana*, în traducerea Nicoletei Neagoe) ș.a.

Din totalul textelor scrise de Colette (cincizeci și șase), puține au fost traduse în română (șase). Pe lângă romanul *Chéri* și continuarea acestuia, le enumerăm pe următoarele: *Hoinara* și *Duo* (în traducerea lui Ovidiu Constantinescu), *Sido* și *Cârceii de viță* (în traducerea Irinei Eliade). În ciuda acestui fapt, romanul *Chéri* a fost tradus în două ediții. Prima, cea din 1973, cuprinde traducerea ambelor texte, atât a romanului *Chéri*, cât și a continuării acestuia. Cea de-a doua traducere optează doar pentru romanul *Chéri*.

Analizând cele două ediții din limba română, observăm un prim element distinctiv: titlul. Traducerea din 1973 îl păstrează pe cel din franceză, pe când cea din 2009 propune altul, *Curtezana*. Mai mult, se observă că în toate limbile în care s-a tradus romanul se menține titlul conform ediției din limba originală, *Chéri*. Titlul primei traduceri trimite la personajul central, Fred Peloux, alias Chéri. La polul opus, cea de-a doua ediție, *Curtezana*, o aduce în prim-plan pe Léonie Vallon (Léa). Nicoleta Neagoe a ales acest termen caracterizând-o pe Léa și evidențiindu-i statutul social.

¹ A se vedea varianta originală: „J’ai dévoré *Chéri* d’une haleine. De quel admirable sujet vous vous êtes emparée ! [...] D’un bout à l’autre du livre, pas une faiblesse, pas une redondance, pas un lieu commun.” (vezi Francis, Gontier 1997, 285).

² A se vedea varianta originală: „C’est un roman que je n’avais jamais écrit, – les autres, je les avais écrits une ou deux fois, [...] *les vagabondes*, et *les autres entraves* recommençaient toujours un peu de vagues claudines.” (vezi De Beaumarchais, Couty, Rey 1987, 520).

Lexemul provine din fr. *courtisane*, desemnând „femeie de moravuri ușoare, care trăia la curtea unui suveran sau a unui nobil” (MDA 2010, s.v. *curtezană*). Opțiunea Nicoletei Neagoe face trimitere la ceea ce reprezenta Léa înainte de a-l cunoaște pe Chéri, însă romanul nu redă viața de dinainte a femeii, ci este conturată perioada în care cele două personaje formează un cuplu. Mai mult, personajul va afirma în roman că viața ei de curtezană s-a încheiat înainte de Chéri, acesta fiind ultimul ei partener: „Treizeci de ani de viață ușoară, de plăceri, adesea îndrăgostită, câteodată lacomă de bani, se detașau de ea și o lăseau, la aproape cincizeci de ani, tânără și parcă fără trecut.” (Colette 1973, 67). Îndrăgostită de tânărul bărbat, Léa nu se mai regăsește în viața superficială de curtezană. Astfel, rolurile se vor inversa, femeia fiind cea care își întreține amantul: „– Ce mai economii am să fac fără tine...”; „E drept că îl întrețin de aproape cinci ani pe copilul ăsta...” (Colette 1973, 53). În consecință, considerăm mai potrivit titlul primei ediții, *Chéri*.

În cadrul unei traduceri, lexicul reprezintă provocarea cea mai mare, întrucât presupune alegerea celui termen din limba-țintă care să redea cât mai firesc ceea ce era reprezentat în limba-sursă. Ideal ar fi ca traducerea „să transfere sensul dintr-o limbă în alta sau dintr-o cultură în alta, fără a oferi totuși identicul, ci furnizând doar echivalentul său” (Ricœur 2005, 130). Este foarte important, deopotrivă, ca procesul traductiv să fie văzut ca o activitate înlănțuită, existând raportarea la întreg, la ceea ce va deveni traducerea integrală. Dificultatea cea mai mare cu care se confruntă o persoană care își dorește să realizeze o traducere bună este posibilitatea de a exprima un flux comunicațional printr-o sumedenie de variante. Ele par, la prima vedere, sinonime. Însă de fiecare dată apar nuanțe semantice diferite, deoarece:

„comunicarea absolută nu e niciodată posibilă, nici la nivel intra-, nici interlingvistic. Există întotdeauna pierderi, căci niciodată două persoane nu înțeleg în mod absolut identic sensurile lexicale și elementele retorice.” (Nida 2004, 34).

Conform Georgianeii Lungu Badea, „pentru a obține o traducere este necesar să se parcurgă mai multe etape de pretraducere: analiza textuală, analiza discursului și analiza justificativă.” (Lungu Badea 2005, 101). Astfel, analiza textuală este prima etapă, în care traducătorul tatonează terenul, urmând tipologia textului, încercând să-i întuiască finalitatea și să depisteze care va fi tipologia cititorilor cărora textul le transmite mesajul. Următoarea etapă presupune urmărirea organizării textuale pentru a putea realiza decupaje în microstructuri care să permită aplicarea procedeelelor traductive. Ultima etapă, analiza justificativă, presupune examinarea textului în limba-țintă pentru a urmări dacă produsul finit va fi înțeles de publicul-țintă din punct de vedere lingvistic, social și cultural.

În definitiv, dificultatea este cu atât mai mare cu cât echivalența totală este dezirabilă, însă destul de greu de obținut. Astfel, vom reda diferențele la nivel de funcționalitate lexicală între cele două ediții ale romanului *Chéri*. Vom demonstra cum, adesea, un cuvânt are puterea de a modifica întreaga coeziune semantică, formând izotopii paralele.

Am împărțit lexemele selectate în clase gramaticale, având astfel clasa substantivelor, clasa adjectivelor și clasa verbelor, acestea fiind valorile morfologice unde apar cele mai multe schimbări. Vom oferi contextele în paralel, redând, de fiecare dată, și varianta din textul de bază.

Clasa adjectivului

Analizând cele două traduceri în limba română, am sesizat câteva diferențe semantice la nivelul clasei gramaticale a adjectivului. Astfel, nu de puține ori, din această pricină, mesajul transmis a suferit distorsionări, fie într-una, fie în cealaltă dintre ediții. Vom exemplifica situațiile identificate.

„Moi je trouve idiot qu'un homme puisse accepter d'une femme une perle.” (Colette 1996, 4) se traduce „Mi se pare idiot ca un bărbat să poată primi de la o femeie o perlă.” (Colette 1973, 3) și „Mi se pare ridicol ca un bărbat să accepte de la o femeie o perlă.” (Colette 2009, 6). Fr. *idiot* nu poate fi echivalat în română prin *idiot*, chiar dacă lexemul există în limbă. Contextual, nu este potrivit. De aceea, varianta din 2009 propune o traducere care marșează pe firescul impus de limba română, traducând fr. *idiot* prin ro. *ridicol*.

„La femme mûre” (Colette 1996, 22) este tradus „femeia trecută” (Colette 1973, 27) și „femeia matură” (Colette 2009, 31). Conform MDA, adjectivul *trecut* este echivalent cu *îmbătrânit*, atunci când se referă la o persoană. Astfel, traducerea primei ediții este corectă, din această perspectivă. Totuși, *trecută* este marcat stilistic, fiind conotat negativ, pe când *matură* este mai neutru. În contextul în care raportarea la personajul feminin este realizată de vocea narativă, considerăm mai potrivită estomparea implicării, adecvată fiind, în acest caz, varianta Nicoletei Neagoe.

„– Trop vert?” (Colette 1996, 24) este tradus „– Prea crud?” (Colette 1973, 29) și „– Prea livid?” (Colette 2009, 33). Este reacția lui Chéri atunci când îi este subminată autoritatea. Textul original propune utilizarea metaforică a fr. *vert*, cu sensul „crud, necopt” (despre fructe). Adjectivul *crud* atribuit unei ființe desemnează o vârstă fragedă, iar *lividitatea* presupune lipsa de culoare. Așadar, deducem că fr. *vert* trimite la lipsa de experiență a bărbatului, la tinerețea acestuia și, nicidecum, la paloarea lui. Prin urmare, considerăm adecvată opțiunea primei ediții.

Clasa substantivului

Clasa cea mai bogată numeric unde am identificat discordanțe semantice este cea a substantivelor. În cele mai multe cazuri, sensul unităților sintagmatice a rămas intact, traducătorii utilizând lexeme foarte apropiate sau chiar identice pentru a reda aceeași realitate ca în limba franceză. Totuși, există și situații demne de menționat.

„Au claquement du fermoir” (Colette 1996, 3) este tradus în prima ediție „la țacănitul închizătorii” (Colette 1973, 2), iar în cea de-a doua ediție „la pocnetul fermoarului” (Colette 2009, 5). Observăm că traducerea Nicoletei Neagoe a încercat să găsească un echivalent în limba română, traducând fr. *fermoir* prin ro. *fermoar*.

Împrumutul din limba franceză *fermoar* are și acest sens secundar, de închizătoare a unui colier, „închizător de os, de metal etc. la un colier, la un album etc.” (MDA 2010, s.v. *fermoar*), însă uzul recomandă lexemul utilizat de prima ediție a traducerii, *închizătoare*. În ceea ce privește substantivul fr. *claquement*, considerăm mai potrivită traducerea substantivului prin *pocnet*. *Țăcănit* este un lexem care intră în cologații cu substantive care denumesc obiecte care produc zgomote repetate, de pildă țăcănitul ceasului, iar *pocnetul* este un zgomot puternic rezultat în urma unui acțiuni mecanice voluntare, exercitate asupra unui obiect sau involuntare, produse instantaneu. Astfel, asupra închizătorii colierului s-a produs o forță exterioară în vederea deschiderii acestuia, acțiune care a produs un zgomot caracteristic.

„J'ai l'air d'une jardinière [...] qui s'en irait aux champs de patates avec un collier.” (Colette 1996, 7) este tradus în prima ediție „Seamăn (sic!) cu o precupeață [...] care s-ar duce la scos de cartofi cu un colier la gât” (Colette 1973, 8), iar în cea de-a doua „Parcă aș fi o grădinăreasă [...] care s-ar duce să culeagă cartofi cu un colier la gât” (Colette 2009, 11). Observăm că fr. *jardinière* este tradus prima dată prin ro. *precupeață*, ulterior, prin ro. *grădinăreasă*. Lexemul din limba franceză are următoarea semnificație „personne dont le métier est de cultiver les jardins” (Robert 1984, s.v. *jardinier, -ière*). În limba română, *grădinar* este cel care grădinărește, iar *precupeț*, cel care cumpără produse pe care le comercializează apoi mai scump. În prima ediție lexemul *precupeață* este folosit impropriu, întrucât din context deducem că nu este vorba despre persoana care achiziționează produsele în scopul vânzării lor ulterioare (sens inexistent, oricum, în franceză), ci este cea care se ocupă de grădină, întrucât este menționată acțiunea de a recolta cartofii. În felul acesta, considerăm mai potrivită traducerea din ediția a doua care propune lexemul *grădinăreasă*.

„Ta galette, c'est la mienne.” (Colette 1996, 21) este tradus în prima ediție „Pâinea ta e și a mea.” (Colette 1973, 25) și în cea de-a doua ediție „Gologanii tăi sunt și ai mei.” (Colette 2009, 29). Conform dicționarului *Petit Robert*, sensul popular al substantivului din limba franceză este *bani, avere*. Prima ediție recurge la un element care posedă încărcătură culturală și spirituală, *pâinea*. A traduce un lexem care face parte din registrul argotic prin unul cu un puternic înveliș cultural este, din punctul nostru de vedere, o alegere nepotrivită. Cea de-a doua ediție apelează la un lexem care provine din același registru, substantivul *gologan*. Astfel, în acest exemplu, traducerea Nicoletei Neagoe este mai inspirată.

„Un chant qu'elle écoutait” (Colette 1996, 27) este tradus în prima ediție „un cântec pe care ea îl asculta” (Colette 1973, 33), iar în cea de-a doua ediție, „o litanie pe care o asculta” (Colette 2009, 38). Se observă cum prima traducere optează pentru o echivalență totală a lexemelor din acest exemplu, în vreme ce traducerea Nicoletei Neagoe propune redarea lexemului fr. *chant* prin ro. *litanie*. Substantivul menționat face parte din registrul religios desemnând o rugăciune rostită de preot și de credincioși. De data aceasta, prima ediție respectă textul din limba-sursă, traducând substantivul fr. *chant* prin ro. *cântec*. Traducerea ulterioară propune un lexem care are o semnificație suplimentară, amplificând importanța promisiunilor rostite de bărbatul iubit, pe care le

asemuieste nu cu un cântec obișnuit, ci cu o litanie, o rugăciune la care participă activ și alternativ două entități, în cazul de față, Léa și Chéri. Așadar, dacă varianta din limba franceză și prima ediție a traducerii redau un termen ce presupune participarea activă a unuia dintre personaje (Chéri rostește cântecul) și participarea pasivă a celuilalt personaj (Léa ascultă promisiunile), traducerea ulterioară propune un artificiu prin care ambele personaje sunt implicate activ în acest proces, folosind lexemul *litanie*. Totuși, în limba română actuală, substantivului *litanie* îi este atribuit și următorul sens figurat: „expunere, înșirare lungă, monotona, plictisitoare” (MDA 2010, s.v. *litanie*). Trebuie să precizăm că în limba de origine fr. *chant* nu are o conotație negativă, ci, dimpotrivă, se referă la speranțele care iau naștere în sufletul femeii la auzul spuselor lui Chéri: „il murmurait des paroles, des plaintes, tout un chant animal et amoureux où elle distinguait son nom, des *chérie*, des *viens...*, des *plus te quitter...*, un chant qu'elle écoutait penchée.” (Colette 1996, 27). În această ordine de idei, substantivul *litanie* nu este utilizat nici cu sensul figurat, frecvent întâlnit în limba română de astăzi.

„Je lui ai commandé une bonne bouillie.” (Colette 1996, 29) este tradus „i-am comandat o mâncărică bună” (Colette 1973, 35) și „i-am comandat un terci bun” (Colette 2009, 40). Substantivul fr. *bouillie* desemnează „aliment plus ou moins épais fait de lait ou d'une autre liquide pour une personne qui n'a pas encore de dents” (Robert 1984, s.v. *bouillie*). Substantivul ro. *terci* reprezintă un fel de mâncare gătită din mălai fiert cu apă. În ciuda faptului că apar diferențe între preparatul din cultura franceză și terciul românesc, considerăm mai potrivită traducerea lui fr. *bouillie* prin ro. *terci*, întrucât prima ediție propune hiperonimul *mâncărică*, însă sub generalitatea acestui lexem se pot ascunde felurite preparate. *Terciul* românesc și *bouillie* franțuzesc au o punte comună: moliciunea ambelor produse alimentare. În fapt, în spatele substantivului *bouillie*, mâncare pregătită pentru personajul masculin, se ascunde exagerarea tinereții bărbatului în comparație cu vârsta femeii mature, din dorința de a exacerba incompatibilitatea lor. Substantivul pentru care optează prima ediție, *mâncărică*, anulează, în acest caz, subtilitatea scriiturii coletteiene.

„Quels potins?” (Colette 1994, 62) este tradus „Ce informații?” (Colette 1973, 72) și „Ce bârfe?” (Colette 2009, 80). Substantivul din limba franceză, *potin*, face parte din registrul argotic, desemnând „fam. bavardage, commérage” (Robert 1984, s.v. *potin*), iar substantivul pe care îl propune prima ediție, *informație*, nu este unul adecvat, întrucât nu se respectă registrul textului-sursă. Prin folosirea substantivului *bârfă*, care face parte din aceeași sferă semantică, se păstrează nuanțele unei conversații familiare între Chéri și mama acestuia, Charlotte.

„Il fouettait son mal avec des mots” (Colette 1996, 94) este tradus „își biciuia suferința prin cuvinte” (Colette 1973, 110) și „își biciuia dorul prin cuvinte” (Colette 2009, 121). Substantivul fr. *mal* este tradus, în prima ediție, prin ro. *suferință* și, în cea de-a doua, prin ro. *dor*. Întrucât lexemul *dor* nu poate fi echivalat în limba franceză, considerăm că atât substantivul *suferință*, cât și *dor* sunt variante potrivite pentru fr. *mal*. Contextual, suferința resimțită de personajul masculin este cauzată de dor, de

aceea, putem afirma că suferința este un termen general, iar dorul este un lexem care particularizează durerea provocată de absența Léei.

Clasa verbului

În calitate de nucleu al enunțului, verbul posedă o importanță covârșitoare, de aceea, dacă survin modificări legate de semantismul verbului, sensul întregului flux informațional va dobândi nuanțe diferite, așa cum se poate observa în exemplele următoare.

„– Embrasse-moi!” (Colette 1996, 25) este tradus „– Îmbrățișează-mă!” (Colette 1973, 30), respectiv „– Sărută-mă!” (Colette 2009, 34). În limba franceză, verbul *embrasser* cuprinde ambele sensuri traduse în cele două ediții: „prendre et serer entre ses bras; donner un baiser, des baisers (à qqn)” (Robert 1984, s.v. *embrasser*). Totuși, dacă ne raportăm la tot contextul, putem deduce cu ușurință că nu este vorba despre o îmbrățișare între cei doi, ci de un sărut: „ea clătină capul, dar numai până în momentul când buzele lor se atinseră” (Colette 1973, 30). Astfel, chiar dacă verbul din limba franceză înglobează ambele sensuri, varianta potrivită este cea din ediția a doua. Se observă cum modificarea verbului schimbă total înțelesul, întrucât dacă o îmbrățișare poate avea loc între doi amici, sărutul presupune o relație mai apropiată, iar în contextul de față simbolizează debutul relației dintre protagoniști.

„– Chéri, va...” (Colette 1996, 138) este tradus în prima ediție „– Chéri, ajunge...” (Colette 1973, 168) și în cea de-a doua ediție „– Chéri, pleacă...” (Colette 2009, 176). Ambele ediții propun o traducere corectă a verbului *aller*, însă, pentru a observa care este cea potrivită, ne vom raporta la întreg contextul. Este replica Léei, în finalul romanului, după ultima ceartă avută cu Chéri. Prima ediție propune verbul echivalent *a ajunge*, utilizat în limba română în momentul în care se urmărește oprirea unor discuții sau a unor certuri. Cea de-a doua ediție propune verbul *a pleca*. Totuși, Chéri își continuă prelegerea despre importanța Léei în viața lui. Din acest motiv, considerăm că „– Chéri, va...” s-ar traduce prin „– Chéri, ajunge...”, deoarece ideile invocate de protagonist îi cauzează suferință personajului feminin, încercând, astfel, să-l determine să se oprească. În momentul în care femeia îl întreabă pentru ce s-a întors, Chéri este confuz și nu-i poate oferi un răspuns satisfăcător. Este momentul în care îl va pofti să plece „– Pleacă, spuse ea în șoptă. E prea târziu.” (Colette 1973, 168).

Concluzionând, putem observa din mostrele analizate că, adeseori, traducerea nu urmărește ansamblul textului de bază, astfel luând naștere unele glisări semantice. Am ilustrat doar câteva exemple de inadvertențe în cele două ediții românești, pornind de la textul din limba franceză. S-a dovedit importanța fiecărui lexem pentru totul unitar, iar neatenția sau ignoranța traducătorilor poate determina apariția unor consecințe firești: îndepărtarea cititorilor de sensul textului original și oferirea unui produs care poartă reminiscentele vocii auctoriale, dar care suferă modificări semnificative propuse de traducător.

Sigle

MDA = ***, 2010. *Micul dicționar academic*. Ediția a II-a. București: Editura Univers Enciclopedic.

Referințe bibliografice

De Beaumarchais, Jean-Pierre, Couty, Daniel, Rey, Alain. 1987. *Dictionnaire des littératures de langue française*. Volume I (A-D). Paris : Éditions Bordas.

Francis, Claude, Gontier, Fernande. 1997. *Colette*. Paris : Éditions Perrin.

Lungu Badea, Georgiana. 2005. *Tendențe în cercetarea traductologică*. Timișoara: Editura Universității de Vest.

Nida, Eugene A. 2004. *Traducerea sensurilor. Traducerea: posibilă și imposibilă*. În românește de Rodica Dimitriu. Iași: Institutul European.

Ricœur, Paul. 2005. *Despre traducere*. În românește de Magda Jeanrenaud. Iași: Polirom.

Robert, Paul. 1984. *Le Petit Robert*. Paris : Éditions Le Robert.

Surse

Colette. 1973. *Chéri. Sfârșitul lui Chéri*. În românește de Mona Rădulescu și Corneliu Rădulescu. București: Editura Minerva.

Colette. 1996. *Chéri. La Fin de Chéri*. Paris : Flammarion.

Colette. 2009. *Curtezana*. În românește de Nicoleta Neagoie. București: Humanitas.